

Biblioteka Narodowa

16

Notes Konserwatorski

Komitet redakcyjny

Ewa Potrzebnicka (przewodnicząca), *Marzena Ciechańska*, *Elżbieta Jabłońska*,
Władysław Sobucki, *Bartosz Szymański*, *Maria Woźniak*

Redakcja

Agata Lipińska (redaktor naczelny)

Projekt graficzny i typograficzny

Ryszard Kryśka

Opracowanie redakcyjne

Jacek Krawczyk

Opracowanie techniczne i łamanie

Andrzej Dybowski

Streszczenia w języku angielskim

Katarzyna Diehl

© Biblioteka Narodowa, 2014

ISSN 1509-5681

Biblioteka Narodowa. Warszawa 2014
al. Niepodległości 213, 02-086 Warszawa
e-mail: promocja@bn.org.pl
Nakład – 200 egz.

Druk: GRASP Drukarnia Sp. z o.o.
ul. Domaniewska 48, 02-672 Warszawa

Spis rzeczy

Od Redakcji 5

I. Polityka ochrony i konserwacji zbiorów

Małgorzata Bochenek, Anna Michaś-Bailey

Transformacje w zawodzie konserwatora materiałów archiwalnych – zabezpieczanie i profilaktyka 7

Elżbieta Górską-Wikło

Konserwacja zbiorów w Archiwum Uniwersytetu w Glasgow 18

Patricia Engel

The European Research Centre for Book and Paper Conservation-Restoration 25

II. Historia i konserwacja fotografii

Izabela Zając

Od albumu fotograficznego do wydawniczego – pochodzenie i systematyka 31

Karolina Zych, Marzenna Ciechańska

Album fotograficzny z Dalekiego Wschodu. Problemy konserwatorskie związane z wielowarstwowością obiektu 57

Dorota Dzik-Kruszelnicka, Monika Supruniuk

„Ze szkłem trza obyczajnie...” Konserwacja i restauracja szklanych negatywów ze zbiorów Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie 67

Tomasz Kozielec, Joanna Kozielec

Konserwacja fotografii srebrowo-żelatynowej z 1938 roku 77

III. Fizyka, chemia, mikrobiologia w ochronie i konserwacji zbiorów

Władysław Sobucki, Grażyna Macander-Majkowska, Anna Nowicka

Odkwaszanie akwarel i rękopisów preparatem Bookkeeper 86

Władysław Sobucki, Grażyna Macander-Majkowska

Badania nad odkwaszaniem akwarel. Testy starzeniowe – suplement 95

IV. Z praktyki konserwatora

Jolanta Czuczko, Dorota Jutrzenka-Suprym, Piotr Oszczanowski

Wyjątkowe księgi w wyjątkowym miejscu. Konserwacja-restauracja biblii luteranckich z Kościoła Pokoju w Świdnicy 100

Zofia Koss, Marzenna Ciechańska

Konserwacja i restauracja fragmentu XIX-wiecznej tapety panoramicznej

Les Incas 114

V. Konferencje, warsztaty, szkolenia, wydarzenia

Kalendarium ważniejszych wydarzeń związanych z zagadnieniami ochrony i konserwacji zbiorów 2012-2013 **129**

Małgorzata Grocholska

„Głoś z dumą i chlubą, żeś introligatorem...”. 100 lat Introligatorni w Ossolineum. Wystawa w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu, 21 XI 2012 -28 II 2013 **145**

Tomasz Koziolec

„Czas zatrzymany... Fotografie w spuściznach uczonych i twórców” – konferencja zorganizowana przez Polską Akademię Umiejętności i Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie – 19-20 VI 2013 **149**

Noty o autorach 156

Od Redakcji

Konserwacja jest częścią ogólnie pojmowanej ochrony zbiorów. Konserwator ze swoją wiedzą i umiejętnościami wkracza do akcji, wezwany przez właściciela czy opiekuna zbiorów, w momencie, gdy obiekt ulega dezintegracji, zanika lub gwałtownie traci swoje właściwości estetyczne. Codzienna praca instytucji gromadzącej zbiory to systematyczne dbanie o dobre warunki przechowywania, bezpieczne udostępnianie i ekspozowanie. W bieżącym numerze „Notesu Konserwatorskiego” mamy możliwość spojrzenia, jak ochrona zabytków przeszłości, w tym zbiorów bibliotecznych i archiwalnych, jest realizowana w innych krajach. Właściwe przeprowadzenie zabiegów konserwacji zaczyna się od zrozumienia obiektu, jego funkcjonowania w czasach, w których powstał, jego budowy technicznej, właściwości materiałów z których go zrobiono. Artykuł Izabeli Zając wprowadza nas w świat historii fotografii, pokazuje jak zmieniały się kolejne jej zastosowania, przedstawia pojawienie się i ewolucję albumu fotograficznego. Zagadnienia związane ze zdjęciami wykonanymi w różnych technikach, albumami, w których je umieszczano, wreszcie z ich konserwacją powracają w całym numerze „Notesu”. W 2013 roku zagadnieniom fotografii poświęcono również kilka konferencji i szkoleń.

Odniesienia do historii obiektu, wychycenia jego autentycznych, wyjątkowych cech są nieodłączną częścią dokumentacji konserwatorskiej i często wpływają na podejmowane decyzje podczas prac konserwatorskich. Możemy to prześledzić czytając relacje z prac konserwatorskich w części dotyczącej praktyki konserwatorskiej.

Wyniki badań chemicznych są podstawą podejmowanych decyzji konserwatorskich. W tym numerze powracamy do badań nad odkwaszaniem akwarel i rękopisów prowadzonych pod kierunkiem prof. Władysława Sobuckiego. Badania te są szczególnie ważne, ponieważ proces odkwaszania papieru od kilku lat stał się w Polsce łatwo dostępny i coraz więcej instytucji może poddać swoje zbiory temu zabiegowi, hamującemu kwaśną degradację papieru.

Numer zamykają relacje z konferencji naukowych, wystaw i szkoleń związanych z konserwacją i ochroną zbiorów bibliotecznych i archiwalnych, które miały miejsce od jesieni 2012 do końca 2013 roku.

Patricia Engel

The European Research Centre for Book and Paper Conservation-Restoration

The aims of the European Research Centre for Book and Paper Conservation-Restoration are:

1. to do research in the field of book and paper conservation-restoration and
2. to communicate research results to those who can apply them to the heritage.

This both is done in various ways. Research is performed as own work, but also within project frames. The questions are wide. Natural scientific oriented questions in conservation are considered equally pressing as humanitarian oriented topics.

The first EU Project Men and Books is a good example. The project was initiated by Protestant Parish of the Holy Trinity in Świdnica (Parafia Ewangelicko-Augsburska Trójcy Świętej w Świdnicy). The connection to the European Research Centre for Book and Paper Conservation-Restoration was done by Jan Schubert, former professor at University of Applied Sciences and Arts Hildesheim / Holzminden / Goettingen.

About the EU Project Men and Books – for a risk free use of the European written cultural heritage

Book and paper conservators and archivists all over Europe have a big common unsolved problem: mould. Mould destroys our cultural heritage. Especially books and charters in archives, being unique by nature and thus extremely valuable for our understanding of Europe's past are very much at risk to be lost due to microorganisms: firstly because there are fungi, that particularly attack and destroy paper and parchment; secondly because archival material is stored en masse and is comparatively rarely moved – therefore infestation often stays undiscovered for a long time until it is so vast, that it cannot be overseen.

Mouldy material is a serious health hazard for men, both archivists and readers, as most of the spores cause dangerous illnesses. Today still many charters and books are disinfected with toxic measures.

This project wants to find a solution to exterminate the mould with a substance and method, that are harmless for men and books. This is beneficial for all European users of archival material.

The Archives of the Protestant Parish of the Holy Trinity in Świdnica houses about 12 000 manuscripts, prints, bound books and loose archival material. This archival material is complete without any losses from 1652 until today. These highly valuable sources for the history of Protestantism were chosen as a representative material. The material is certainly of interest for all European citizens which are interested in their history.

From the material point the various writing materials, leathers, parchment and paper in this archive are found in almost any historic collection in Europe, promising significant results useful for any other institution in Europe and around the world.

In total this project cannot be realized without a substantial interdisciplinary, international dialogue. By combining art and culture, history and science and health-topics the project clearly is more than its parts.

The project partners are besides the Protestant Parish in Swidnica, the University of Natural Resources and Applied Life Sciences, Vienna, the University of Prague, the Technical University Graz and ICARUS, a roof organization of church archives.

The final dissemination action will be a 4 days international conference in April 2014. Please find more details under www.european-research-centre.buchstadt.at

DEACIMIC Coin 5 Project

Book deacidification, mechanical strength enhancement and prevention of microbiological attack with supercritical CO₂ or volatile organic solvents in combination with multifunctional hydrophobically modified nanoparticles and functional silanes.

The project DEACIMIC targets the preservation of archive materials combating its acidity, deterioration of mechanical properties and microbial degradation using the latest developments in cellulose chemistry and nanotechnology. It will develop a new paper deacidification process combining the best currently available concepts with knowledge in supercritical fluid / volatile organics solvent reactions and nanotechnology. The process will be transferred from the laboratory to the pilot scale, including construction of a process device and process optimization. The knowledge gained in Deacmic will overcome the currently existing gap in the Austrian book preservation field and substantially strengthen the position of the involved Austrian SMEs on the European market.

Partners are: Lena Adler, Institut für Chemie, Universität Graz, Natex Prozesstechnologie GesmbH, Ferdinand Berger & Söhne GesmbH, Entfeuchter.at and OmniAccess.

The European Research Centre for Book and Paper Conservation-Restoration is the Lead Partner.

Students

Due to the Erasmus EU programme students can work in Horn. This first was performed by two students from Zadar university in spring 2012. The students contributed to the research on Armenian paper. This research was executed in close cooperation with Matenadaran, Yerevan (Gayane Eliazyan), University of Fine Arts Vienna (Manfred Schreiner, Helmgard Holle and Wilfried Vetter) as well as with Austrian Academy of Sciences (Emanuel Wenger).

In the meanwhile many more students from all over Europe came to Horn under the programmes ERASMUS and Leonardo.

Students are also warmly invited to make practical work in the next door to the Centre conservation studios, the Horner Werkstaetten, a conservation studio which largely and immediately benefits from the research results found in the centre.

The Board

The European Research Centre for Book and Paper Conservation-Restoration is headed and guided scientifically by an international board consisting of representatives of the field from all over Europe: Joseph Schirñ (Heritage Malta, Malta), René Larsen (School of Conservation, Copenhagen, Denmark), Elissaveta Mossakova (Method and Cyril Library, Sofia, Bulgaria), István Kecskeméti (State Archive, Helsinki, Finland), Salvador Muñoz Viñas (Polytechnical University, Valencia, Spain), Marzenna Ciechańska (Academy of Fine Arts, Warsaw, Poland), Jedert Vodopivec (University and Archives of the Republic of Slovenia, Ljubljana Slovenia), Dirk Lichtblau (Lichtblau company, Dresden, Germany), Georgios Boudalis (Byzantine Museum, Thessaloniki, Greece), Flavia Pinzari (Istituto Centrale per il Restauro e la Conservazione del Patrimonio Archivistico e Librario Laboratorio di Biologia, Rome, Italy), Executive: Patricia Engel (European Research Centre for Book and Paper Conservation-Restoration, Horn, Austria), Viviana Nicoletti (Vienna, Austria).

The board members, however also represent all disciplines and professions needed to safeguard our common European heritage of paper, parchment and leather, usually prints, drawings, charters, books etc.

The board is open for any suggestions upcoming by anyone who sees a need for research in the filed.

Legally the European Research Centre for Book and Paper Conservation-Restoration is a project of the Verein Buchstadt Horn (City of Letters, Horn, Austria), which is headed by Landtagsabgeordneter Bürgermeister Jürgen Maier.

The Verein runs several projects, all of them concerned about the topic book, such as book printing with children, book conservation studio (Horner Werkstaetten), book art biennales etc. and tries to perform thus regional development of the remote are formerly close to the iron curtain and thus neglected for decades.

Newsletter

The ERC „Newsletter” is an electronical journal, which is double blind peer reviewed with an ISSN Number [ISSN 2225-7853, Key title: ERC newsletter (Horn)].

The peer team is interdisciplinary: Juri Ivanovish Aristov, Marina Biccieri, Jane Coleburn, Christa Hofmann, Erni Pilch Karrer, Viviana Nicoletti, Erich Renhart, Ursula Schädler Saub, Karin Scheper, Spiros Zervos.

There are no deadlines for handing in proposals for contributions. Any proposals should be sent as Mail attachment to [ercbookpaper\(at\)gmail.com](mailto:ercbookpaper(at)gmail.com). We kindly ask you to quote according to the author’s guidelines, you find here below.

So far the first „Newsletter” is published (number 1/2011).

Any colleagues are welcome to hand in contributions. The peer review board will deal with abstracts handed in kindly.

More publications

New approaches to book and paper conservation-restoration, edited by Patricia Engel, Joseph Schirñ, René Larsen, Elissaveta Moussakova and Istvan Kecskeméti summarizes the needs for further research in the field of book and paper conservation and represents an understanding of this task under the current state of affairs and from the most comprehensive point of view possible. Librarians, archivists, heads of print and drawing collections, conservators and historians as well as art historians and natural scientists have all been consulted in an attempt to discover what exactly is needed to safeguard our written cultural heritage¹.

The Multi-Lingual Bibliography Network

Any research, but also in the course of practical work, search for so far published material on certain topics is needed. The same holds true for students searching in preparations for their thesis work.

The Multi-Lingual Bibliography Network shall be a European network of experienced conservators, whose task will be to review the specialized conservation-restoration periodicals currently circulating in various European countries in their individual mother tongues on a regular basis, systematize the articles, summarize them in English and comment with one or two sentences. The results of their work will be again systematized and published online by the Centre’s librarian for free access.

1 *New approaches to book and paper conservation-restoration*, edited by Patricia Engel, Joseph Schirñ, René Larsen, Elissaveta Moussakova and Istvan Kecskeméti, Wien-Horn, Verlag Berger 2011, XXIV, 748 pp., ISBN 978-3-85028-518-6; 2. Auflage, 42,- Euro – available at Verlag Berger www.buchstadt.at/Publications.221.0.html [dostęp: 13.11.2013].

The network is due to be started, however who ever would like to contribute seriously is welcome to send us a mail. We would still need Polish native speaking experienced conservators, who would voluntarily read and summarize articles on a regular base according to given criteria and would in return be able to use the network for free.

Cooperations and future projects

The ERC offers analyses for payment. Namely collagene fibres can be sent to the Centre. Within 2 weeks the shrinkage temperature will be evaluated. The shrinkage temperature is a key feature to estimate the condition of the leather, respectively parchment. This was found in the IDAP EU Project.

The ERC also offers digitization for manuscripts and fragile books and charters with the traveler and Canon 550D or Canon 7D with Canon EF-S 15-85mm, as RAW file (.CR2), .tif, .jpg, .png, .pdf and if needed also other formats.

In case you wish for cooperation, would have a suggestion for participation in projects or other ideas, please do contact us.

Contact:

European Research Centre for Book and Paper Conservation-
-Restoration
Wienerstrasse 2
3580 Horn
Austria
Tel.: +43(0) 650 58 71 877 | +43(0) 2982 200 30 31
Fax: +43(0) 2982 200 30 28
E-Mail: ercbookpaper(at)gmail.com

Summary

Patricia Engel *The European Research Centre for Book and Paper Conservation-Restoration*

The European Research Centre for Book and Paper Conservation-Restoration in Horn (Austria) was founded in 2010. The ERC goals are to do research in the field of Book and Paper Conservation-Restoration and to communicate the research results to those who can apply in their heritage conservation work.

It takes part in the MEN & BOOKS European Project calling for a risk-free use of the European written cultural heritage. In 2012 an ERASMUS EU programme

has been launched in Horn. There are also proposals for continuing education courses for everyone who feels responsible for contributing to the preservation of our cultural heritage. The ERC is headed and scientifically guided by an international board consisting of the field's representatives from all over Europe. In 2011, the ERC published a book *New Approaches to Book and Paper Conservation-Restoration*, which summarizes the needs for further research in the field of book and paper conservation and provides a state-of-the-art and comprehensive report on this task.

Noty o autorach

MAŁGORZATA BOCHENEK, historyk, chemik, absolwentka studiów podyplomowych Politechniki Krakowskiej na Wydziale Architektury w zakresie Konserwacji Zabytków Architektury i Urbanistyki oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego na Wydziale Chemii w zakresie Nowoczesnych Technik Analitycznych dla Konserwacji Obiektów Zabytkowych. Od 1998 roku pracuje w Archiwum Narodowym w Krakowie, od 2012 roku kieruje Oddziałem VIII ds. konserwacji i zabezpieczania zasobu Archiwum Narodowego w Krakowie.

MARZENNA CIECHAŃSKA, dr hab., prof. Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, artysta plastyk, konserwator dzieł sztuki, adiunkt na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP. W 1990 roku ukończyła studia na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Warszawie na specjalizacji konserwacji i restauracji książki grafiki i skóry zabytkowej. W 2004 obroniła dysertację doktorską, nagrodzoną w konkursie na prace naukowe z konserwacji Generalnego Konserwatora i Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków. Od 1993 roku pracuje w Katedrze Konserwacji i Restauracji Starych Druków i Grafiki ASP w Warszawie. Od 2008 roku pełni funkcję prodziekana Wydziału. Od 2005 roku jest rzeczoznawcą Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w zakresie opieki nad zabytkami, specjalizacja – grafika oraz materiały biblioteczne i archiwalne. Od 2008 roku jest członkiem zarządu ENCoRE (European Network for Conservation-Resoration Education) organizacji zrzeszającej europejskie uczelnie wyższe kształcące w zakresie konserwacji-restauracji dzieł sztuki. Współpracuje z różnymi instytucjami. Autorka kilkudziesięciu publikacji poruszających zagadnienia konserwacji i restauracji dzieł sztuki. Poza pracą naukowo-dydaktyczną jest czynnym konserwatorem dzieł sztuki.

JOLANTA CZUCZKO – dr, konserwator i restaurator, absolwentka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Od 1999 roku zatrudniona w Zakładzie Konserwacji Papieru i Skóry UMK jako pracownik naukowo-dydaktyczny. Prowadzi pracownię konserwacji zabytków, w ramach której realizuje zajęcia z zakresu konserwacji bloku książki zabytkowej oraz obiektów z warstwami barwnymi. Jest autorką cyklu wykładów poświęconych zagadnieniom historii produkcji papieru i profilaktyce konserwatorskiej, skierowanych głównie do przyszłych artystów. Doświadczenie zawodowe zdobyła wykonując liczne prace konserwatorskie i restauratorskie, bierze udział w projektach naukowych i badawczych. Jej zainteresowania zawodowe związane są głównie z problemem badań oraz konserwacji i restauracji dzieł sztuki wykonanych na podłożach papierowych. W 2010 roku

obroniła dysertację doktorską omawiającą Podłoża papierowe stosowane przez Leona Wyczółkowskiego. Zagadnienia typologiczne i konserwatorskie.

DOROTA DZIK-KRUSZELNICKA, konserwator dzieł sztuki, absolwentka Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Wydział Konserwacji Dzieł Sztuki. W latach 2005-2007 konserwator w Sekcji Odkwaszania i Konserwacji Arkuszy Zakładu Konserwacji Masowej Biblioteki Narodowej w Warszawie. Obecnie Pracownia Technik i Technologii Opraw na Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP oraz Starszy Asystent Konserwatorski – Pracownia Konserwacji Obiektów na Papierze w Muzeum Narodowym w Warszawie.

PATRICIA ENGEL – konserwator i restaurator, absolwentka wiedeńskiej Akademii der bildenden Künste (1979-1984), doktorat w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (2007). W latach 1994-1999 pracowała jako konserwator w Austriackiej Bibliotece Narodowej (Österreichische Nationalbibliothek) oraz Staatsbibliothek zu Berlin (Königliche Bibliothek). W latach 2000-2008 była dziekanem wydziału konserwacji książki i papieru Uniwersytetu w Hildesheim (Hochschule für angewandte Wissenschaft und Kunst w Hildesheim, Niemcy). Obecnie stoi na czele rady naukowej The European Centre for Conservation for Books and Paper Conservation-Restoration w Horn (Austria).

ELŻBIETA GÓRSKA-WIKŁO, konserwator dzieł sztuki, absolwentka kierunku Konserwacja i Restauracja Dzieł Sztuki na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu; od 1986 r. pracuje jako konserwator zabytków, zwłaszcza w zakresie konserwacji papieru i skóry zabytkowej i profilaktyki konserwatorskiej. Akredytowany konserwator Instytutu Konserwacji w Wielkiej Brytanii. Obecnie pracuje Kierownik Działu Konserwacji w Archiwum Uniwersyteckim w Glasgow.

MAŁGORZATA GROCHOLSKA, konserwator dzieł sztuki, absolwentka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Sztuk Pięknych (specjalizacja – konserwacja papieru i skóry). W latach 1980-1991 zatrudniona w Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu a następnie Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu na stanowisku konserwatora. Od 1997 roku związana z Zakładem Narodowym im. Ossolińskich jako Konserwator Zbiorów, kierownik Pracowni Konserwatorskiej. Jest autorką licznych prac konserwatorskich starodruków, rękopisów, grafik, rysunków. W latach 2007-2011 pełniła funkcję inżyniera projektu ds. konserwacji rękopisów ze zbiorów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, projekt finansowany z funduszy Unii Europejskiej, EOG, oraz inżyniera projektu ds. konserwacji zabytkowego zbioru Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu, projekt finansowany z funduszy RPO.

DOROTA JUTRZENKA-SUPRYN, dr, konserwator dzieł sztuki ze specjalnością konserwacja zabytkowego papieru i skóry, absolwentka Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (1993). Od roku 1993 pracuje w Zakładzie Konserwacji Papieru i Skóry UMK w Toruniu, obecnie na stanowisku adiunkta. W 2006 r. obroniła pracę doktorską pt. *Problemy konserwacji map kolorowanych grynszpanem*. Od 2007 roku jest zatrudniona również na stanowisku konserwatora zbiorów zabytkowych w Bibliotece Elbląskiej.

ZOFIA KOSS, konserwator dzieł sztuki, absolwentka Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki. Od 2008 roku jest pracownikiem Katedry Konserwacji i Restauracji Starych Druków i Grafiki macierzystej uczelni.

JOANNA KOZIELEC – konserwator dzieł sztuki, absolwentka Zakładu Konserwacji Malarstwa i Rzeźby Polichromowanej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Czynny konserwator dzieł sztuki, doświadczenie zawodowe przy prowadzeniu prac nad ruchomymi obiektami zabytkowymi o różnorodnej technice wykonania.

TOMASZ KOZIELEC, dr, konserwator dzieł sztuki, absolwent i pracownik Zakładu Konserwacji Papieru i Skóry Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Do szczególnych dziedzin na polu pracy badawczo naukowej należy m.in. technologia i historia wyrobu różnych wytworów celulozowych i proteinowych oraz ich badanie; masowe i laboratoryjne odkwaszanie zbiorów z dwóch ostatnich stuleci.

GRAŻYNA MACANDER-MAJKOWSKA, konserwator dzieł sztuki, absolwentka warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Starszy wykładowca w Katedrze Konserwacji i Restauracji Starych Druków i Grafiki na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Warszawie. Od 1996 r. prowadzi Pracownię Konserwacji i Restauracji Grafiki i Rysunku w tejże katedrze. Od 2005 r. rzeczoznawca Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w zakresie opieki nad zabytkami w specjalizacji – konserwacja książki, grafiki, skóry zabytkowej, archiwaliów oraz malarstwa na papierze i pergaminie.

ANNA MICHAŚ-BAILEY – konserwator fotografii i innych obiektów z papieru i skóry, absolwentka Zakładu Konserwacji Papieru i Skóry, Wydziału Sztuk Pięknych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika. W latach 1994-2012 kierownik Działu Konserwacji i Zabezpieczania Zasobu Archiwum Państwowego w Krakowie. W latach 2002-2006 Sekretarz Komisji ds. Zabezpieczania Archiwaliów w Klimacie Umiarkowanym, Międzynarodowej Rady

Archiwalnej (Committee on Preservation of Archives in Temperate Climate, International Council on Archives, ICA/CPTe). Koordynator polskiej sekcji programu: Safeguarding European Photographic Images for Access/SEPIA (2001-2003). W latach 2007-2009 uczesniczyła w programie Andrew W. Mellon Fellow, Fifth Cycle of the Advanced Residency Program in Photograph Conservation.

ANNA NOWICKA – konserwator dzieł sztuki, absolwentka Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Od 2000 r. jest zatrudniona na etacie naukowo-dydaktycznym w Zakładzie Badań Specjalistycznych i Technik Dokumentacyjnych mieszczącym się na wyżej wymienionym wydziale. Zajmuje się m.in. badaniami technologicznymi dzieł sztuki.

PIOTR OSZCZANOWSKI, dr hab., adiunkt w Zakładzie Historii Sztuki Renesansu i Reformacji Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego. Specjalizuje się w sztuce wczesnonowożytnej, ze szczególnym uwzględnieniem śląskiej rzeźby, grafiki, rysunku i złotnictwa manierystycznego oraz barokowego. Współorganizator i współautor polskich oraz międzynarodowych wystaw muzealnych, konferencji naukowych i projektów badawczych.

MAŁGORZATA PRONOBIS-GAJDZIS – dr, absolwentka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Sztuk Pięknych (kierunek – Konserwacja i Restauracja Dzieł Sztuki). Od 1990 r. pracuje w Zakładzie Konserwacji Papieru i Skóry. Prowadzi pracownię Intrologatorstwa Artystycznego, realizując także własny program autorski. W 2006 r. obroniła dysertację doktorską, wyróżnioną w konkursie Generalnego Konserwatora Zabytków i Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków na najlepsze prace studialne, naukowe i popularyzatorskie dotyczące ochrony zabytków i muzealnictwa. Jest autorką i współautorką wielu realizacji konserwatorskich.

WŁADYSŁAW SOBUCKI, dr, prof. Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, chemik, absolwent Politechniki Gdańskiej (1969). Wieloletni pracownik dydaktyczny Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Warszawie. W 1998 r. uzyskał kwalifikację I stopnia w zakresie konserwacji dzieł sztuki. Obecnie profesor nadzwyczajny w Zakładzie Badań Specjalistycznych i Technik Dokumentacyjnych ASP. W latach 1989-2008 pracował w Bibliotece Narodowej. Był współorganizatorem Zakładu Konserwacji Zbiorów Bibliotecznych BN i kierownikiem Laboratorium ZKZB. Współautor Wieloletniego Programu Rządowego na lata 2000-2008 *Kwaśny papier*. W latach 2000-2008 był jego koordynatorem, a następnie kierownikiem Zespołu ds. Koordynacji.

MONIKA SUPRUNIUK, konserwator dzieł sztuki, absolwentka Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Stypendystka Muzeum Auschwitz-Birkenau i Landu Nadrenii Północnej i Westfalii oraz programu MEDIA Plus Unii Europejskiej. Pracuje w FilMOTECE Narodowej w Warszawie przy realizacji projektu Konserwacja i digitalizacja przedwojennych filmów fabularnych oraz w ASP w Warszawie w Katedrze Konserwacji i Restauracji Książki, Grafiki i Skóry Zabytkowej.

IZABELA ZAJĄC, dr, konserwator dzieł sztuki. Absolwentka Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki. W 2011 obroniła pracę doktorską *Historia zabytkowych albumów do fotografii*. W latach 1997-2000 konserwator w Centralnym Laboratorium Konserwacji Archiwaliów przy Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie. Od 1998 r. asystent w Katedrze Konserwacji i Restauracji Starych Druków i Grafiki ASP w Warszawie. Brała udział w międzynarodowych projektach i programach badawczych, np.: pomoc (1999-2001) bibliotece koptyjskiego klasztoru w der al-Sourian w Egipcie, program LASCANA (2005-2007), warsztaty ochrony i identyfikacji fotografii w Bratysławie (2008-2010). Uczestniczyła w wielu zagranicznych szkoleniach z zakresu ochrony, zabezpieczania i konserwacji zabytkowych fotografii.

KAROLINA ZYCH, konserwator dzieł sztuki w specjalności konserwacja-restauracja książki, grafiki i skóry zabytkowej, od 2012 roku asystent w Katedrze Konserwacji i Restauracji Książki, Grafiki i Skóry zabytkowej Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP Warszawie.